

УДК 130. 2

Бондаревич Ірина

МОДЕРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І ПОСТМОДЕРНІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ: ЕВОЛЮЦІЯ САМОВИЗНАЧЕННЯ

Осмысливаются характерные особенности премодерной и современной идентичности и постмодерных идентификаций, которые составляют эволюцию самовизначения людства.

Ключові слова: міфологеми, страгатеми, ідеологеми, особистісні міфологеми, постмодерні варіації ідентифікацій, еволюція самовизначення.

Bondarevych I. Modern identity and postmodern authentications: evolution of self-determination

The characteristic features of premodern, modern identity and postmodern authentications, which make maintenance of evolution of self-determination of humanity, are comprehended.

Keywords: mifologema, stratagama, ideologema, personality mifologema, postmodern variations of authentications, evolution of self-determination.

Бондаревич И. Современная идентичность и постмодерные идентификации: эволюция самоопределения

Осмысливаются характерные особенности премодерной, современной идентичности и постмодерных идентификаций, которые составляют содержание эволюции самоопределения человечества.

Ключевые слова: мифологема, страгатема, идеологема, личностная мифологема, постмодерные вариации идентификаций, эволюция самоопределения.

Пошуки ідентичності в епоху премодерну визначені метою утримання зв'язку з колективним підсвідомим. У цьому процесі очевидно є провідна роль міфології, яка відкриває шлях до не-свідомого, транслює образи сприйняття наших пращурів. Будучи одночасно і формою сприйняття довкілля у всіх його вимірах, і зведенням архетипів, міфологія дозволяє винайти Належне, пов'язуючи Сучасне і Минуле у Вічності. Останнє надає, за сло-

вами Е. Еріксона, відчуття наступності та цілісності, які надихають до життя і в цілому дозволяють говорити про психолого-терапевтичну місію міфологічного.

Інший знов-таки премодерний спосіб знаходження власної ідентичності пов'язаний з усвідомленням власної творчої інтелектуальної здібності. У різних ступенях систематизації приклади таких пошуків можна зустріти в культурі будь-якого народу. Згадаємо обряд ініціації, після якого підліток дорослішав і відразу ставав повноцінним членом племені, отримуючи нове ім'я. Випробування, які пропонувалися, з одного боку, були дуже тісно пов'язані із традиційними заняттями, цінними для виживання знаннями і навичками, але вправність підлітка не в останню чергу залежала від його кмітливості, вміння нестандартно вирішити ситуацію. Йдеться про страгегемне мислення (артикульоване китайською культурою) – вміння знаходити нестандартні, непередбачувані рішення, пересуваючи точку зору у напрямку до закулісної, що, врешті-решт, дозволяє відкрити нове в давно знайомому. Останнє постає ефективним засобом уникнення стереотипів, дозволяючи вивільнити індивідуальні здібності, ідентифікувати власний творчий хист, тобто самоідентифікуватись.

Міфологія і страгегемна наука є артефактами культури премодерну. В епоху модерну виникають нові варіації пошуків ідентичності. Їх характерною ознакою є те, що з міфологією вони пов'язані лише опосередковано і в особливий спосіб пов'язані з образами, які є похідними від міфологічного досвіду. Різновидом *міфологем модерну є ідеологеми* – структуровані ідеї, що ґрунтуються на образах з колективного підсвідомого. Такими є креаціоністські релігії (напр. – християнство, іслам), соціальні утопії (напр. – Місто Сонця, Країна Какань) і політико-ідеологічні побудови (напр. – добрий цар, світле комуністичне майбутнє), які мають потужний потенціал, здатність достатньо довгий час маркувати параметри суспільної свідомості. Усі подані уявлення зростають на тлі образу Цілого, який має міфологічне походження.

В українській культурі впродовж XV–XVIII століть оформлюється міфологема *сродності*. Економічний розвиток і соціальні катаклізми першої половини XX століття зумовили появу низки нових міфологем: «конкордизм» В. Винниченка, «кларнетизм» П. Тичини, «азіатський ренесанс» М. Хвильового.

Міфологеми пізнього модерну меншою мірою пов'язані з міфологічними образами. Вони покликані до життя загостренням соціальних відносин і ґрунтуються безпосередньо на сучасних авторитетах. Міфологеми пізнього модерну мають просторовий характер. Моделями таких варіацій постає стратова, чи класова ідентичність. Її мета може бути сформульована так: стати таким, як ... ; постійно доводити свою належність до ... ; жити, як і ... ; як потрапити до ...

Зауважимо, що соціальні зразки сучасності постають чинником, що нівелює роль міфологічного. Останнє поступово витискується, залишаючи лише уявлення про сакральність, архетипичність, автентичність, тобто зняті значення. За таких умов змінюється і самоідентифікація людини. Людина пізнього модерну достатньо спритно оперує своїми уявленнями – з'являється можливість структурувати часопростір свого життя на зразок загальнолюдського (сакрально-профанного), що не може не вплинути на результат ідентифікації із власною самосвідомістю. Взагалі, накопичуючи самовпевненість щодо власного розуму, людина пізнього модерну майже не зважає на історичне коріння, вона готова починати відлік з себе. Так з'являються *особистісні міфологеми* – феномен автономного самовизначення параметрів індивідуальної свідомості.

Підсумуємо: в премодерних і модерних пошуках ідентичності досягнення мети (ототожнення зі своїм корінням і власною самосвідомістю) відбувається як збирання статичних образів у часі. Причому пізній модерн виявляє все меншу здатність людини сягнути психічного досвіду своїх пращурів, і як наслідок – обміління цих спроб у класовому шарі, або їх імітація в особистісних міфологемах. Зазначена ситуація характеризується як криза модерних пошуків ідентичності.

Сучасність позиціонує постмодерні варіації ідентифікацій, різноманіття яких може бути визначено диспозицією руйнівні-ефективні. Спільною рисою вони мають просторовий, зовнішньо спрямований, ситуативний характер [1]. У цьому сенсі постмодерні ідентифікації постають антитезою модерній ідентичності і зрошеній нею етиці антропоцентризму. Постмодерні варіації укорінюють людину в динамічному і процесуальному світі, здійснюються вони як налаштування людини на співвідчуття, порозуміння і співжиття зі світом. Останнє унеможливорює опозиційне ставлення до світу, чим сповнює велику нестачу.

Зважмо перспективи, що відкрились: перед сучасною людиною постало завдання діалектичного синтезу модерного самовизначення суб'єкта в часі (знаходження свого коріння) з постмодерним просторовим самовизначенням (знаходження свого ситуативного місця), синтезу, що дозволить гармонізувати життєві стосунки.

Література:

1. Бауман Зигмунт. Индивидуализированное общество / З. Бауман ; [пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева]. – М. : Логос, 2005. – 390 с.
2. Постмодернизм и культура: Материалы «круглого стола» // Вопросы философии. – 1993. – № 3. – С. 16.